

BIBLIOTECA DE LA MEMÒRIA

EL TEATRE A IGUALADA DURANT EL FRANQUISME

Biblioteca Central d'Igualada 2016

Lloc i data de la tertúlia:

Biblioteca Central d'Igualada. 25 de maig de 2016, a les 11 del matí

Moderadora i transcripció:

Magda Bartrolí Ulldemolins

Participants:

- Leonard del Río Campmajó
- Adoració Aliberch Giralt
- Jaume Ferrer Piñol
- Agustí Coll Casajuana
- Francesc Ferrer Ramon
- Josep Bas Torné
- M. Teresa Miret Solé (Biblioteca)

Assistents com a públic: 15 persones

Aquesta tertúlia es va enregistrar en àudio i en vídeo i els cd es poden emportar en préstec. La seva transcripció es pot trobar també a l'apartat Biblioteca de la Memòria de www.bibliotecaigualada.cat.

Biblioteca Central d'Igualada (a partir d'ara BCI)

Montse Lobato, directora

Bon dia a tothom. Benvinguts a aquesta nova tertúlia de la Biblioteca de la Memòria, que com cada any l'emmarquem dins la Primavera Gran. La Biblioteca de la Memòria és una secció de la BCI que anem farcint amb testimonis orals i escrits inèdits de la vida quotidiana d'Igualada dels anys passats. Tot això ho fem perquè es tracta d'una història igualment valuosa per conèixer el nostre passat. Enguany el tema és el teatre d'aficionats durant el franquisme, des de 1939 al 1975. Feia anys que volíem fer una exposició per la Festa Major sobre aquest tema, i a partir de tota la documentació que tenim, la M. Teresa Miret ha elaborat tots els textos de l'exposició, però ens vam trobar que ens faltava informació i per això vam decidir organitzar aquesta tertúlia per obtenir informació que ens falta sobre alguns autors, protagonistes, etc. L'exposició estarà dividida en 4 grans temes: els espais, els protagonistes, els autors que escrivien les obres i els grups teatrals, que eren molt diversos i a vegades eren seccions dintre d'entitats. Els presento; hem convidat persones que formaven part d'aquests grups. Per una banda comptem amb el Francesc Ferrer, el Leonard del Rio, el Jaume Ferrer Piñol, el Josep Bas i Torné, l'Adoració Aliberch i l'Agustí Coll. També vam convidar el Sebastià Borràs Guadalaviart, però està indisposat i no ha pogut venir. Esperem que amb la informació que ens puguin aportar en surti una exposició ben reeixida. La tertúlia la moderarà la Magda Bartrolí, companya de la Biblioteca i llicenciada en periodisme. També vull convidar als participants i la gent del públic que si tenen informació a casa (fotografies, programes de teatre) ens la portin, que l'escanejaríem i passaria a formar part de la Biblioteca de la Memòria.

Magda Bartrolí (a partir d'ara BCI) Bon dia a tothom. Per introduir el tema recordar aquesta època daurada del teatre amateur igualadí durant 40 anys, les tardes del cap de setmana eren moments per sortir, es feia molt teatre: hi va haver un *boom* del teatre en una època marcada per la grisor de la postguerra i el franquisme. Que la tertúlia serveixi per anar recordant tots aquests noms, grups i estàveu fent història. El que es va viure aleshores pràcticament no es tornarà a viure mai més. Vau protagonitzar una part de la història de la cultura a Igualada. Començarem amb el Josep, per anar seguint un ordre. Què implicava, fer teatre a Igualada en aquella època?

Josep Bas Jo vaig començar a fer teatre a l'Acadèmia Cots. Repassant papers me'n vaig donar compte que vam fer 4 o 5 obres. Allà vaig veure que m'agradava, després ja vaig acabar els estudis, vam fer «El prometatge de la nena», «Tres i no res», vam fer alguna altra que tinc aquí apuntada. I allavorens ja vaig fer la mili i en tornar vaig veure que a la Cooperativa es feia teatre, vaig pujar i vaig veure aquella gent, precisament la que recordo més és la Pràxedes Vidal i no sé com va ser que els hi vaig dir el cas és que vaig entrar a l'Esbart Igualadí, que allavorens era Caçadors del Noia. I la Pràxedes era dels Caçadors, i el Linares. I allavorens van fer alguna obra amb aquest nom però tot d'un plegat un dia ens vam reunir a l'antic Suís, no el Nousuis, cuidado, que era abans, i allà érem el Ton Riba que és mort, el Ramon Casadesús, el Linares, jo i vam decidir que podíem fer els Pastorets. El Ton Riba va dir jo coneixo una persona que li agradarà fer-ho i era el pare del Francesc i el Ton Riba es va encarregar d'anar a parlar amb ell i a partir d'allavorens es va formar i el pare del Francesc va dir «no farem l'Esbart Dramàtic Igualadí com era abans, que ja havia existit l'Esbart Dramàtic Igualadí», diu perquè això avui dia no estava massa ben vist perquè era dels records de la República, diu «farem Esbart Igualadí». I es va fer, ell va ser director i ja vam fer no sé si aquell any o l'any sobre els primers Pastorets d'aquí.

BCI Vostè era actor?

Josep Vaig ser actor, apuntador, telonista, lo que es feia abans: una mica de tot. I entremig dels Pastorets assajàvem aquesta obra i l'altra i «El taxi» i l'altra i cada mes anàvem aquí o a la Cooperativa o allà fent aquestes obres.

BCI En continuarem parlant, anirem fent roda. Adoració Aliberch: es feien moltes coses. Hi havia molta feina a preparar-ho tot?

Adoració Bé, la feina n'hi ha a tot arreu si es vol fer ben feta i els assajos ja se sap que són molts pesats però en aquell temps no hi havia gran cosa més i gaudíem dels moments si assajàvem dos cops a la setmana ja ho esperàvem. Els meus records són immillorables, d'aquells temps! Jo vaig començar de teatre a 13 anys que vaig començar a l'Elenc i era la nena mimada de la colla. I era curiós perquè m'havia d'acompanyar la mare, perquè aleshores una nena de 13 anys eres molt nena i no podia anar tota sola! La feina la fèiem amb molt gust, dos cops d'assaig a la setmana i ens agradava començar una obra i fer-la varies vegades per anar-la rodant, i anar per aquests pobles. Teníem els que ens agradava més anar-hi, com Guimerà, perquè després de les representacions ens tenien unes llesques de pa amb tomàquet i pernil preparades, ja ho esperàvem! Recordo d'haver-hi molt bon ambient, uns temps molt agradables! Però la feina d'assajar la feies amb gust; no hi havia televisió.

BCI Anàveu a treballar i teníeu altres obligacions però dedicàveu molt temps a assajar. Tu estaves només en aquest grup? Era mix, amb homes i dones?

Adoració Vaig començar amb l'Elenc Artístic Montserrat fent els Pastorets, que han fet tothom, fent d'Isabeló, amb el Manuel Mateu, que van ser els seus últims. Després els vaig fer cinc o sis anys més amb en Josep Maria Zenón fent de Lluquet, en Joan Borràs fent de Rovelló, la Pràxedes fent de Marta. Lo curiós dels grups igualadins és que anàvem canviant de nom els grups però érem els mateixos!

Teresa I on assajàveu?

Adoració Les primeres vegades amb l'Elenc a l'Ateneu, perquè ho fèiem al matí, després al Casal Rex, que ja no hi és, i després a l'Aurora, la Cooperativa, que abans se'n deia la *Comparativa*.

BCI I de les obres? Agustí: a part dels Pastorets com es triaven les obres que representàveu? Patíeu la censura?

Agustí Coll Era complicat triar les obres, però els aficionats pequen a vegades d'una cosa, de voler fer coses importants. A vegades seria més fàcil agafar obres senzilles i fer-les bé. En funció també anava una mica de la gent que es tenia, s'acoblava, en aquella època no es feien càstings. Llavors amb la gent que tenies, quatre senyores i cinc senyors i miraves de muntar una obra. En quant a la censura ara quedaria molt bé dir que vam patir molt, doncs jo no, no vaig patir gens. Era més jove. Jo vaig començar per culpa del Leonard del Río; tenia certa amistat amb les seves tietes i em van animar i dir mira al cor de santa Maria volen fer un grup de teatre, en aquella època tot eren senyores només, i noies. I llavors van anar a buscar amics, parents i coneguts i van muntar una obra de l'Apel·les Mestres: deu fer 53 anys, ahir hi pensava, estant a l'Aurora, que hi torno a estar després de 53 anys, me'n vaig recordar. Va quedar molt maco, era senzilleta, hi havia missatge, tots érem joves, guapos, i era una obra que es deia «*Tres i no res*». Eren unes comedietes lleugeres, però tenien la seva gràcia i estaven ben escrites. La companyia es deia Art i Alegria. Després vam fer alguna obra del Folch i Torres, alguna de la Rosa Campmajó i després els de l'Elenc Artístic Montserrat em van dir per anar-hi i allò va ser la bomba, com si m'haguessin cridat al Centre Dramàtic Nacional! Jo hi vaig entrar fent «*Maria Rosa*» i «*La ferida lluminosa*», allò era molt maco, l'Art i Alegria, i vaig conèixer la

meva dona, però jo volia més amunt. Llavors sortir a assajar era la *vàlvula d'escape*, com la gent que anaven al cinema dissabtes i diumenges. La gent diran d'una època grisa i tot això, però no. Assajàvem a la nit, després de sopar, amb una gran alegria, anàvem a assajar contents. Al principi això va ser maco però després ja no tant, a la gent ja els hi costava més.

BCI Van canviar els hàbits. Passem cap al Francesc Ferrer. Hi havia feina a muntar aquestes obres, però qui les subvencionava, qui feia els vestits, com anava?

Francesc Ferrer Jo d'herència de mon pare, l'Antoni Ferrer, i pràcticament fins als setanta i pico jo anava a remolc d'ell, anava aprenent. Però subvenció en aquell moment era zero, no n'hi havia. La gent que actuava era els mateixos que feien totes les coses, els vestits, els decorats...

Leonard Per això funcionaven les coses, perquè no hi havia subvencions!

Francesc Llavors t'espavilaves. Nosaltres, el grup de l'Esbart Igualadí, potser es va decantar més en fer obretes que en dèiem *de tresillo*, més senzilles, obretes de festa major i anàvem pels pobles fent-les.

BCI Amb el que trèieu de les entrades us donava per això?

Francesc Hasta per fer una festa anyal que ens ho passàvem de conya! Una costellada cada any.

Josep Allavorens el que es feia als pobles meitat pel de la sala i meitat per nosaltres, de les entrades. Sortejàvem una panera i sempre fèiem un caleró més. I lo que quedava a la caixa, després de pagar el *carretilla* dels mobles i alguna altra cosa, fèiem la costellada.

Francesc Després de l'obra de teatre hi havia un *showman*, que explicava uns quants *xistes*, es feia la panera i la festa.

Agustí La paraula subvenció no existia, encara. No l'havien inventat!

Francesc Era l'esforç de molta gent. Jo recordo que era petit i van fer la Ventafocs i va ser espectacular, amb un cigne que hi havia 4500 paperets de tovallons. Tot natural.

Josep Aquest cigne el va fer la Pràxedes? Que hi havia una broma amb això, que paqué.

Francesc Es va fer a la Coopertiva, al Rex, a les Escolàpies, aquest cigne el tenia guardat el Ton.

Teresa El cigne era de la carrossa de la Ventafocs?

Francesc Sí, allavorens sempre anaves a buscar gent que et col·laborés: escoles de dansa que feien la part rítmica, etc.

BCI Ja no existeix, aquest cigne? Ens aniria bé per l'exposició.

Francesc Es va guardar molts anys a casa d'aquest senyor però no; la foto sí.

BCI Continuem amb el Leonard, que ens tindrà molta informació per aportar.

Leonard del Río A casa meva sempre hem sigut molt *teatrerus*: música, teatre. Tant per la part del Río com per part dels Campmajó. Precisament tinc a les meves mans els primers Pastorets que es van fer després de la guerra, el 39, tot dones, «L'Estel de Natzaret». Aquí hi ha unes fotografies de quan es va fer al teatre de les Escolàpies. Les puc identificar encara amb una miqueta de treball, perquè ja pràcticament no queda ningú. Era un grup de noies, perquè els homes venien de la guerra i no n'hi havia gaires. En deien La colònia Marcet i va venir perquè hi havia una dona impossibilitada, parenta dels Marcet Llansana i van agafar el nom perquè feien obres per donar gust a aquesta noia, per fer-li companyia. S'havien fet a cal Campmajó, que hi havia una sala grandiosa convertida en teatre, i es feien actes que la gent hi podia accedir, perquè en certa manera eren les reminiscències de l'Antoni Campmajó, que era membre del Cercle Mercantil, i era el que es cuidava de les xaranges, i com que la gresca li anava la continuació va ser aquesta representació. He trobat un diari que deu ser de finals dels anys 40 que diu que *«en la actualidad existen varios grupos de aficionadas los de Accion Catolica dirigidos por Joaquin Pàmies, los de la Cooperativa La Victoria de don Pedro Ventura al frente i Los amigos del teatro del Círculo de Igualada, de Josep Mª Lladó Bausili que. Ha puesto en escena obras como Bendita sea, El verdugo de Sevillola con notable acierto.-I después el centro Nacional con la compañía que responde al anagrama ED (Esbart Dramàtic Igualadí)»*, que eren els carlins d'abans de la guerra que després van continuar com a grup del Centre Nacional fent obres molt espectaculars com uns Pastorets en els quals l'estel mossèn Borràs hi va incorporar el personatge del Palau del fill pròdig, que em sembla que el Naïm eres tu [mirant a Jaume Ferrer]. Vol dir aquests pastorets van intervenir tota una colla d'agrupacions locals: Agrupació Folklorica, Esbart Dansaire, Schola Cantorum.

BCI Actuàveu conjuntament? Us aveníeu?

Leonard Bé, eren obres espectaculars, com «El Patufet», que es va fer al Centre Nacional anys per aquest grup que va tenir molt èxit, perquè eren obres molt ben treballades. La meva aportació personal és que jo vaig començar fent paperets, com que estava als Maristes i tenien una connexió amb l'Elenc Artístic Montserrat atesa la relació que hi havia amb el mestre Muntaner, el mestre de música dels Maristes quan faltaven nanos per fornir obres venien a buscar-nos. Me'n recordo d'haver actuat al Centre Catòlic durant molts anys, d'aquelles escales que conduïen als vestuaris. Després amb l'Elenc Artístic Montserrat, al cap de molts anys quan es va haver acabat el tema d'Art Alegria, em vaig tornar a incorporar a l'Elenc però ja no eren els mateixos, perquè al vendre's el teatre del carrer Toledo hi va haver una escissió, perquè n'hi va haver molts que no van voler anar al Casal.

Teresa Et refereixes al Centre Catòlic?

Leonard Sí, i aleshores vol dir de que l'Elenc va continuar per les seves, d'una forma mig professional, al capdavant hi havia en Joan Borràs i la seva dona, la Rosa Musella i s'anaven fent obres de teatre sobretot pels pobles, i sobretot sarsueles. Recordo «El conde de Luxemburgo» i una colla de sarsueles que tenien molt impacte. Sobretot anàvem a la zona de les colònies tèxtils del Bages.

Teresa Leonard, això era amb el Joan Borràs i la Rosa Musella? L'Elenc Artístic Montserrat? I l'altra part de l'escissió qui va quedar?

Leonard Sí, ells en formaven part. I l'altra part va quedar pràcticament mort. Sí que un any es va intentar, perquè el teatre del Centre Catòlic tenia molta audiència, sí que es va muntar un concurs regional de grups de teatre al Rex.

Jaume Ferrer El vaig muntar jo!

BCI Doncs si us sembla saltem al Jaume, que ens expliqui que recordes d'aquella època.

Jaume Bé, de records en tinc molts. Quan Leonard ha comentat això d'aquests Pastorets de mossèn Borràs jo me n'enrecordo perquè feia el fill pròdig i li vaig estar sempre molt agraït a mossèn Borràs, perquè era un paper molt agraït i bonic, que havia anat pel món i que va tornar penedit. Però mossèn Borràs hi va posar noies, allà, grups del folklore igualadí i tal, que es va fer al Nacional, i pensava Bueno ves, és una altra visió de «El fill pròdig».

BCI Les obres les adaptàveu lliurement? Teníeu llibertat per fer el que volíeu?

Leonard Bueno, a veure, és que els Pastorets és l'obra que havia fet tothom. I L'estel era l'obra que va sentar càtedra aquí a Igualada, i la gent per variar-ho una mica mossèn Borràs va tenir la idea de posar-hi aquest número que tindrà ganxo. Va ser un home molt intel·ligent i a part de ser un capellà una mica rebel sempre anava una mica més enllà i va tenir la idea de posar-hi dones, en aquest número.

BCI I fèieu més en català o en castellà?

Jaume Hi havia una barreja. El meu record primer de teatre a Igualada va ser a veure l'Elenc Artístic Montserrat és un dels que ha fet més obres. Tenia un grup, als principis, que era com el juvenil, la cantera, i jo vaig entrar-hi i durant un parell d'anys també fèiem això: anar a fer un parell d'obres a fora i ens anàvem formant.

Teresa I com en dèieu, d'aquest equip?

Jaume Ja t'ho diré, perquè tinc la informació a casa. Encara era molt jove i jo no triava obres, les que em donaven feia. En castellà recordo molt el «Murió hace quince años», que és un franquista de l'època que va escriure aquesta història d'un noi d'aquells del país Espanya...

Teresa Del José Antonio Jiménez Arnau.

Jaume Doncs era un moment que professionalment l'Adolfo Marsillach també el feia aquesta obra i recordo que el grup aprofitàvem una representació a Barcelona per anar a veure-ho.

Agustí Aquesta obra jo encara me'n recordo. Deia que aquell nano l'havien pres a Rússia i deia que li havien ensenyat coses tan lletges com que ensenyaven a tirar a un sant Crist, que havien afusellat un sant Crist!

Jaume La vam estrenar aquí i estava a la mili, i jo hi vaig anar voluntari a l'aviació i em va tocar Logronyo, que va ser quan apart de les aficions al teatre hi havia la cosa de la ràdio i allà em van llogar professionalment. He estat el primer locutor de la ràdio d'Igualada a fora, cobrant, perquè l'Armengol que va començar en aquells moments va ser posterior a això. Mentre estava a Logronyo aquesta de «Murió hace quince años», que va tenir molt èxit, algú va decidir que es podia fer al Mercantil per l'aniversari de l'alliberació. Jo estava fent la mili i l'alcalde Llansana va fer una carta als *mandos* demanant permís perquè poguéssim venir. I allà em van començar a mirar una mica malament: «*Coi si que eres importante en tu pueblo!*».

BCI I a part de tots vosaltres també es contractaven actrius professionals. Hem trobat que va venir la Núria Espert. Ho recordeu?

Leonard Quan hi havia viu el pare del Casals venia una primera actriu o un primer actor...

Adoració La Núria Espert va actuar amb el Jaume!

Jaume El que vaig quedar corprès ahir repassant això, el repartiment de quan va venir la Núria Espert. Bé, aleshores va ser una mica el moment del traspàs per edat entre el Manel Mateu i servidor: la primera que va venir la Núria Espert el Manel feia de protagonista i al cap de dos anys ja ho vaig fer jo. Mirant el paper la protagonista en lletres grosses era la Núria Espert, que per nosaltres era una professional del Romea, però en aquella edat que tenia la meua encara no era tan coneguda, feia minyonetes al Romea, i aleshores veig aquí amb el repartiment de senyores curiosament totes són vives: Maria Teresa Ratera, la Lola Fillat, l'Enriqueta Pàmies, la Rosa Musella i s'ha acabat. Allavors vinc jo al darrera com a protagonista i tota una colla de gent que no n'hi ha cap de viu, dels homes! Vaig pensar noi! Francisco Rodrigo el de l'Òptica, Antoni Canals, Manel Mateu, Josep Palà, Joan Borràs, Ramon Alibau, Francesc Massons, Magí Castelltort i Joan Caballé. Inclús l'apuntador, en Josep Maria Ramon Joan. Vol dir que en l'època es representaven les obres amb moltes ganes de quedar bé, en la representació escènica. En Joan Castelltort de cal Fanalé era qui dirigia els muntatges.

BCI Quan fèieu aquestes obres venia sempre un públic fidel, Josep? Com era el dia de la funció?

Josep A la Cooperativa tampoc no hi cabien tantes persones. Aleshores era plana, s'entrava per l'escala del carrer sant Magí, tu pujaves i hi havia un cafè i una porta que entraves a la sala, plana, amb un escenari petitó, sense telar. Una vegada si no recordo malament hasta vam fer la Passió!

Agustí I a l'Elenc també la vam fer. El Joan Regordosa feia de Jesucrist i jo de Ponç Pilat.

Josep Aquí que heu preguntat sobre la censura. Nosaltres el Ramon Casadessus se n'anava a Barcelona a la llibreria d'allà al carrer Sant Pau, la Meià (està tancada) i baixava uns quants llibrets i llegia i deia «Mira, aquesta m'agrada, la podríem fer!» «L'amor venia en taxi, això i allò». I aquesta obra la vam fer molt, i encara la van fer ara a l'Ateneu, que es va presentar el grup de teatre. Doncs allavors la llegíem i la triàvem. Però jo com que feia d'apuntador hi havia frases del mateix llibret que ja deuria estar censurat de la censura espanyola si algú no li agradava la frase deia aquesta no la diem. Es posava així un requadret i tu quan llegies sabies que no l'havies d'apuntar. Això ho fèiem nosaltres autònomament, no és que vingués un censor. Eh que si, que ho fèiem?

Leonard De totes maneres sempre necessitaves una ordre governativa per anar a actuar. Nosaltres quan vam anar a Barcelona fer «El castell encantat» vam tenir problemes perquè ens van dir: oye, qué pasa, i vam haver de treure el paper perquè ens autoritzessin, qualsevol representació havia d'estar beneïda.

Agustí La censura franquista va ser piramidal. Si passaven una pel·lícula el ministerio de Cultura utilitzava una pel·lícula i quan arribava a un poble el capellà li tallava el petó perquè el seu bisbe no digués res. Però el ministeri de Cultura havia utilitzat aquell petó, al cine!

Leonard A Igualada mateix hi havia un censor! El Domingo Bisbal era el censor, tenia el timbre al seu seient i quan convenia l'apretava.

Agustí Hi ha una anècdota molt bona del llibre *Un cine para el cadalso* que explica el cas d'un capellà que posava el paper davant de l'objectiu i com que es va descuidar i li va sortir el petó va dir «Són germans!».

Josep En aquest aspecte hi ha una cosa pitjor, encara. Si anaves a la sessió contínua del cine Astòria a lo millor a la primer sessió la pel·lícula era més llarga que a la segona sessió, perquè ja havia aparegut algun tros que no els agradava.

Adoració Amb la censura una anècdota tan curiosa que sempre recordem és que vam anar a Guimerà i ens van dir «Feu les obres però sobretot que no hi hagi cap escena forta». I fèiem l'obra «En un burro tres baturros» i hi havia un moment que la Núria Castelltort pujava l'escala a posar un llum i en baixar el galan l'abraçava fort i la mig petonejava i ella s'enfadava molt però com que ens van dir que ho féssim molt tendre aquell noi casi només la va abraçar però com que l'argument de l'obra era que ella el rebutjava i li deia «Pero tu que me has hecho!». I de baix el públic la gent va dir «Ai, noia, no n'hi ha per tant!».

Leonard Jo l'havia fet, aquell paper, i gairebé no en sabia, d'abraçar!

Agustí I a l'hora de fer petons recordo de girar, de tombar, l'home davant, unes tonteries!

Adoració El curiós va ser no la censura que ens van fer abans, sinó la reacció del públic!

Jaume Amb això de l'autocensura recordo amb això de la Núria Espert que jo aquell dia festejava amb l'Enriqueta Pàmies i ella estava entre bambolines, dins el teatre, i la Núria Espert que ja era en plan professional en una escena d'aquelles m'abraçava d'una manera i jo només tenia feina a apretar! Ja m'agradava que m'abracés, però entre caixes hi havia qui vigilava!

BCI I d'actors o actrius d'aquí la ciutat que recordeu que ho feien molt bé quins recordeu?

Leonard Jo vaig tenir la sort de descobrir un talent que és l'Agustí Coll que me'n sento molt cofoi a més hi ha una sèrie de noms...

Teresa Com qui?

Leonard Jo parlaria per exemple del Manel Mateu que havia protagonitzat moltes obres, del Magí Castelltort, de l'Antoni Ferrer, l'Enrique Espinosa. El vaig tenir de director i va ser una joia poder treballar amb ell. I després molts van ser directors.

Josep Jo vaig estar un parell d'anys amb la companyia de l'Enrique Espinosa, que feien teatre clàssic. Era el Teatro Escuela que va néixer l'any 69, feien «Fuenteovejuna», «Romeo y Julieta», «El tranvia llamado deseo». Van fer quatre o cinc obres molt maques.

Leonard L'Espinosa venia d'una companyia de fora de los Hermanos Largo, que al passar per aquí a Igualada es va quedar a viure aquí. Muntaven com una carpa de circ i cada dia feien una obra diferent, allà davant dels Maristes. Hi va haver una temporada que dèiem coi, que costa de marxar aquesta companyia, i és perquè l'Enrique Espinosa va decidir quedar-se a Igualada, i ell era el director. I la seva dona també, la Sílvia Urdaingarín. I el seu fill va fer el Romeo, amb la Natàlia Company, que ara està a l'Hospital d'infermera.

Agustí Aquest tipus de companyia després van tornar a venir, es deien de teatre de repertori. Portaven quinze o vint peces i estaven en una ciutat un mes o dos i cada dos dies canviaven el repertori. I eren els mateixos actors, eh? Era el tipus de teatre de «El viaje a ninguna parte», del Fernánd Gómez. Portaven una carpa i un dia feien de cavallers, un altre undrama. I van venir una segona vegada una companyia que es deia Maria Teresa Palomares, que era l'actriu principal, però no tenia res a veure amb els Hermanos Largo. Això ja no existeix.

Teresa I aquests Hermanos Largo van venir dues vegades?

Leonard Jo recordo que tenien el circ aquest al camp dels Maristes.

Josep Jo la recordo al carrer sant Magí, allà on és ara el Kursal, que abans era un descampat.

Adoració Però la primera vegada es van posar davant dels Maristes, de la Mútua, que quan hi havia la Festa Major posaven el circ allà hi havia un descampat.

BCI Quins altres noms recordeu, així, de bons actors i bones actrius?

Jaume El clàssic per papers madurs era el Josep Palà.

Leonard Més endarrere hi havia hagut el Joan Lladó. I com a personatge còmic el Joan Borràs.

BCI I el Joan Sisquella? A algú li sona?

Leonard No...

Agustí El Joan Borràs era molt bo perquè no se sabia mai el paper, i llavors per anar a buscar altres punts sempre estosessegava, se n'anava pels costats a arreplegar la frase. I el Palà és el viu exponent que el teatre no és com l'esport que en un moment determinat has de deixar de fer-ho. I el Palà era així, va fer teatre fins que era molt gran. I era una persona que abans de sortir encara es posava d'uns nervis!

Jaume Però el *porte* el donava eh?

Leonard Com a noms també has de parlar de la Teresa Ratera, que encara és viva. Una gran actriu.

Agustí Jo quan tenia 35 anys em feien fer papers de senyor de 60 i pico i ara que en tinc 60 i pico ara no me'n donen.

Adoració Mira amb l'Anna Frank fèiem de parella ell el Peter i jo l'Anna, i amb l'Angelina que ja no pertoca en aquesta època ell feia de pare. Tu feies de 60 i jo m'havia de vestir amb els vestits de la meva mare i de la meva sogra que era més clàssica perquè semblés més gran per fer de parella amb el senyor Magí i el senyor Canals, i amb els talons de la meva mare i el vestit de la meva sogra, perquè pogués fer de parella d'un home més gran, i amb un monyet.

BCI I com va ser que en aquella època es fes aquesta obra aquí?

Adoració L'Anna Frank va venir de la penya de teatre del Centre Nacional que primer es va muntar fer un homenatge al Casona. El Mario Tomàs i el Jaume Ferrer portaven el grup i al Mario Tomàs li agradava molt el Cajona i es va fer un homenatge amb diversos fragments i a partir d'aquí van decidir de fer «El diari d'Anna Frank» i és clar, no hi havia gaire feina a trobar-la perquè per l'edat, la constitució física jo era el que més m'hi assemblava. És el que diu l'Agustí: de vegades havien d'anar a buscar obres que encaixessin amb cadascú. Tots els personatges d'aquesta obra hi estaven encaixadíssims: ell era el noi jovenet, el Palà feia el dentista, l'Antoni Canals feia el senyor que ens ajudava, la Núria Castelltort feia la noia que ens portava el menjar.

Jaume Saps perquè va quedar tan bé i tan encaixada? Perquè no hi sortia jo.

Adoració Vostè va fer una bona crítica mirant-nos. El Joan Regordosa i la Lola Fillat eren els pares de l'Agustí i l'Enric Espinosa i la Maria Carme Miserachs la feien dels meus pares i la Maria Rosa Ferrés la meva germana. Estàvem tots encaixadíssims. Va ser una representació molt reeixida. La vam fer a Igualada i la gent encara en parla, i només la vam fer dos vegades, aquí i a Terrassa com a concurs.

Jaume El decorat de l'Anna Frank es va fer a Barcelona, als Germans Salvador. Remenant papers he trobat la factura del decorat de l'obra, que el van fer expressament encarregada, volem això i tal, amb una condició: que després ells, a Barcelona, el recompraven el muntatge. De manera que si ens va sortir un preu ens va quedar per la meitat.

Adoració Recordo que es va fer molt ben feta perquè va ser de les primeres vegades que la vam fer sense la petxina de l'apuntador. I això que amb els aficionats era bàsic, la petxina de l'apuntador. Molts en refiàvem.

Josep Jo vaig estar-hi moltes vegades, a la petxina!

Adoració Jo també, d'apuntadora a les sarsueles que no hi tenia paper.

Teresa Caps als anys seixanta va desaparèixer la petxina?

Francesc No, encara es va continuar.

Teresa Jo volia preguntar també (al Francesc): el teu pare només dirigia o també actuava?

Francesc El meu pare havia actuat, abans de dirigir. Jo el recordo dos o tres cops fent de Satanàs.

Josep Els primers papers que vam fer els Pastorets ell feia de Satanàs i jo vaig aprendre el seu Satanàs, no sé si el vaig imitar molt bé o poc bé, però com ell i de la manera de fer i com ens ensenyava ell, tant a mi com al Valentí. Els alternava. Vam estar uns anys fent un rato l'altre, perquè és un paper llarg.

BCI I de quin grup parlem, del teu pare?

Francesc De l'Esbart Igualadí, que va venir d'herència dels Caçadors del Noia. Encara conservo un sello que es va trencar la part del mig que posava «dramàtic» i encara s'utilitzava. Ells van començar a la Cooperativa amb els Caçadors. Va ser cooperativa, va ser les Escolàpies, va ser el Rex...

Agustí Els que sou més grans d'aquí recordem-ho: el Centre Catòlic la perspectiva del temps et dona una visió que és més gran o més petit del compte, no hi havia un jardí allà fora? I no penseu que és una llàstima que ja no hi sigui allò?

Adoració És que hi va haver un drama molt gros, era molt bonic.

Josep Allò ho van ensorrar!

Leonard Allò es va vendre per comprar el Casal.

Francesc Jo faria palesa sobretot amb tots els que havíem actuat a la Cooperativa, era que no tenia telar. I uns Pastorets et durava, en aquell temps, quatre hores com a mínim. El telar és el que amaga els decorats cap dalt, perquè vagis molt ràpid. Era molt curiós perquè es tirava el teló, es doblegaven tots els decorats, es penjaven amb unes cordes o es treien al pati i anar fent. La gent que estaven allà, els entreactes que ara duren 30 segons et duraven 5 minuts. Allò es feia etern!

Leonard Al Centre Catequístic tampoc hi havia telar. També hi vam fer els Pastorets l'any 1958. I vol dir de que bueno, ens havíem d'espavilar.

Agustí Allà et trobaves el Sant Josep i la Mare de Déu allà tot quietons i de cop senties patapam, perquè allà clavaven els decorats del darrera.

Adoració Recordo quan els fèiem nosaltres, que doblàvem alguns papers. I el que feia de Satanàs feia de sacerdot que casava sant Josep i la Mare de Déu i un dia no va tenir temps de vestir-se bé i al tombar-se per d'això li va sortir al cua del dimoni al darrera!

Jaume Va començar fent Pastorets eh?

BCI I quan es feien sarsueles i teatre no tan religiós també disfrutàveu?

Adoració Va ser una de les èpoques més reeixides del teatre dels aficionats. Allavorens apart dels igualadins sí que venia també algun reforç de fora.

Leonard A part de la Rosa Musella que feia la Tipla, en l'època que hi havia hagut el Joan Caballé i el Jaume Parés, que de seguida es van retirar. Quan anàvem a fer teatre i sarsueles pels llocs també venien Stalis Talin.

Josep La Pepita Enrich era la única d'aquí a Igualada que actuava en teatre que podia actuar legalment perquè tenia carnet d'actor, dit per ella mateixa. Jo volia dir una cosa que aquí s'ha dit ara i no sé si hi estareu d'acord que en el teatre d'aficionats gairebé disfrutem més els que estem dalt de l'escenari que els de baix.

Teresa Deixeu-me dir una pregunta de l'Enrique Espinosa que heu dit abans: quan es va quedar aquí heu dit que havia dirigit el grup però ell també actuava, aleshores?

Josep Sí, sí. Ja veureu que porto alguns programes i veureu.

Adoració Amb l'Anna Frank feia del meu pare.

Josep I quan ho va deixar estàvem preparant el Quijote, que no sé si es va arribar a fer. No me'n recordo, jo ja no sé si em vaig retirar, allavors.

Leonard Això que parlàveu de caracterització dels personatges quan jo era jove la feina la tenia l'Agustí Galtés per posar-me una perruca calva! L'Agustí Galtés ens havia maquillat moltes vegades.

Jaume Amb aquests papers que tinc trobaríeu què cobrava, el Galtés. Res...una misèria! Comparat amb la feina que feia!

Adoració En l'època de les sarsueles hi intervenia tothom!

Teresa Agustí Galtés, es deia, era el maquillador?

Leonard Era el pare del Màrius Galtés. Tenia una botiga al carrer d'Òdena, que llogava novel·les a una pesseta.

Teresa I el Màrius Tomàs que va organitzar tot això de la penya del Nacional, ell actuava?

Adoració No, ell era un gran empresari i un home de teatre.

Agustí Pràcticament va ser l'últim empresari que hi ha hagut a Catalunya, com a empresari particular.

Leonard L'Elenc és potser el grup que ha tingut una vida més longeva, perquè tenien el teatre del Centre Catòlic i gairebé cada diumenge hi havia representacions. És el que va passar a la Cooperativa, que gràcies a la iniciativa del senyor Salvador Riba durant uns anys pràcticament cada diumenge hi havia teatre.

Francesc Hi havia una programació estable, i també venien molts grups de fora.

Agustí L'Elenc Artístic Montserrat ja tenia uns catàlegs amb unes deu obres de teatre i els pobles triaven l'obra. A lo millor la triaven 15 dies abans i deien tal dia anem allà i llavors havies d'aprendre de pressa i corrents el paper! I al final vam fer una política de terra cremada: allà on anàvem no tornàvem.

Leonard La comarca era la nostra sortida d'escapament. Recordo que una vegada anàvem a fer «D'aquesta aigua no en veuré», anàvem a cal Coll i el pare de l'Agustí ens pagava el programa i tot. I li dèiem: «*Senyor Coll és que no podem, hem de portar els decorats a Miralles i no podem*» i ell cap problema, ja vindré. I vam posar els decorats darrera del seu cotxe i bé, es va desfer la cosa mentre anàvem cap allà i els que anàvem a darrera amb un cotxe ho havies d'arreglar.

Josep La nostra comarca era el coll del Guix, Sant Genís, Maians, la Pobla...No et pensis, eh? Una vegada sí que vam fer algo a Barcelona.

BCI Us demanaven, eh? Els actors igualadins tenien bona fama!

Josep Més aviat ens oferíem.

Adoració Nosaltres anàvem molt a Copons i Prats de Rei.

Francesc El que es feia molt era meitat i meitat.

Leonard Jo recordo els «Melocotones en almívar». Oi que ho feies tu, de monja?

Adoració Sí. I després de l'obra volien que féssim un fi de festa, i jo m'havia de treure el vestit de monja per posar-me a recitar i cantar.

BCI I a algú li sona el nom de Joaquim Pàmias Aguadé?

Leonard Sí, era un cosí germà dels pares del Pàmies, i era un gran director, del Catòlic. Però jo no l'havia conegut.

Teresa I Miquel Ros i Homs.

Jaume Llegiu el meu llibre, que d'aquest nom en parlo...

BCI I els Delfines del Noya?

Josep Eren uns nedadors. Va ser una escissió del CNI

Teresa Sí, però tenien algo de teatre.

Josep Sí, però deurien ser molt poqueta cosa.

Leonard També heu de tenir en compte que a les escoles com l'Acadèmia Igualada i els Maristes, que venien a buscar per farcir els elencs amb canalla, en l'època dels anys 60 havien fet als festivals de fi de curs una bora de teatre. Això ho dirigien el Màrius Tomàs i el mestre Muntaner, i feien sarsueletes, i a mi em venien a buscar per protagonitzar-les.

Adoració Però molt ben fetes, eh?

Teresa Ens consten uns grups dels quals tenim molt poca informació, a veure si en teniu més informació. Per exemple el Grup Escènic Igualada, del 1946, que el formaven els mateixos membres que el grup Aqualata.

Tots No, no.

Teresa I la companyia de comèdies Artalia, del 52? Tenim que va durar poc temps i que després es va dir grup escènic Taliart.

Jaume Jo d'alguna cosa d'aquestes potser tinc alguns programes a casa.

Teresa I la companyia dels companys de Sant Francesc?

Adoració Allà dalt els frares.

Leonard El Centre Sant Francesc. I també hi havia un grup que el feien els nanos del seminari seràfic. El 1960 van fer «La llum de l'establia» i després l'aspirantat d'Acció Catòlica d'Igualada, que van fer «La font del diable».

Teresa I aquesta agrupació, Albada?

Leonard Sí, en certa manera eren els aspirants d'Acció Catòlica: Pericu, Morros, Juan Vilanova, Satorras. Vam començar a fer els Pastorets al catequístic, l'Estel catequístic.

Adoració Que haguérem fet, si no haguessin existit els Pastorets!

Leonard Doncs això calculem del 57 al 62, l'Albada.

BCI Us adoneu de la gran quantitat de noms que han sortit. I els que ens deixem: actors, directors, apuntadors, maquilladors. Era pràcticament tota la ciutat! Cada família deuria tenir algú fent teatre!

Jaume I això anava bé pel públic! Jo recordo una anècdota al Catòlic. En una ocasió n'hi va haver un que l'obra no li devia agradar gaire i s'hi va adormir i al final, en sentir el primer aplaudiment, s'aixeca i es pensava que s'havia despertat a l'església!

Leonard I fa el nom del pare i la genuflexió, perquè s'asseia a la punta.

Adoració En l'època de les sarsueles a més dels actors i cantaires hi havia els coros, que hi participaven la Llàntia, la Santa Maria, l'Schola Cantorum, els ballets... Tots feien un gran espectacle.

Leonard Més la Llàntia que l'Schola Cantorum, eren més *teatrerus*.

Josep I nosaltres vam fer alguns Pastorets que encara hi havia l'orquestra!

Leonard Nosaltres sempre havíem actuat amb orquestra.

BCI És molt enriquidor.

Elisa Carpi (públic) No vau fer les Melodias del Noya, que va ser molt divertit? Se'n parlava molt!

Leonard Va ser com una revista i l'havíem fet durant molts anys. I a Capellades també feien la Joia Capelladina arran de les Melodias del Noya d'Igualada. Eren una successió d'esquetxos.

Josep També van fer durant un temps, l'Esbart, «El carrusel del Noya 1963», i vam anar a Guissona, la Cooperativa, a Vilanova del Camí. I també el 1964. Fèiem un fi de festa que tenia aquest nom.

Leonard És curiós que dins d'això Arte i Alegria també tenia un grup de dansa, com que en principi tot eren noies.

BCI No sé si algú més del públic vol fer alguna altra aportació.

Francesc Nosaltres el que sí que hem tingut tots aquesta anys dels Pastorets és que els havíem mantingut, amb en Josep Montané amb tota la colla de músics, mentre vam poder aguantar la part econòmica. Tot

això ajudava a mantenir tot el *tinglado* dels diferents grups. Recordo una vegada que vam muntar aquell festival al Rex, que va ser molt espectacular, hi havia diferents grups d'Igualada.

Leonard L'Esbart Igualadí no es queda només amb les obres dels Pastorets. Havíem fet moltes obres!

BCI És clar, a part del teatre religiós es feia teatre lúdic: comèdies, sarsueles. Era una cosa molt rica, plural.

Josep Tinc aquí una llista de les obres: «Les delícies de la llar», «La puntaire», que ens va sortir molt maca, «Detectiu privat», «La rateta es vol casa», que la rateta era la Rita, «El millor dependent del món», que era el Trias de la rellotgeria.

BCI Escolteu: amb tots aquests records i el treball d'investigació de la Teresa, farem una exposició ben maca per la Festa Major, amb la col·laboració de l'Arxiu. Si teniu altres materials ens els podeu fer arribar. Ho escanejarem i us ho retornarem, i ho conservarem a la nostra Col·lecció Local. I us convidem a venir a veure l'exposició, on anirem projectant també imatges d'aquesta tertúlia. Serà una manera de tornar a la ciutat tot el que heu fet gent com vosaltres pel teatre.

Adoració Jo també us dono les gràcies personalment, perquè m'heu fet reviure aquells temps.

BCI Doncs gràcies a tothom.